

BIBLIOTECA

Traduceri 6

PAISIANĂ

Sfântul Ioan Gură de Aur

**TÂLCUIRE LA EPISTOLELE I ȘI II
CĂTRE TIMOTEL, CĂTRE TIT
ȘI CĂTRE FILIMON**

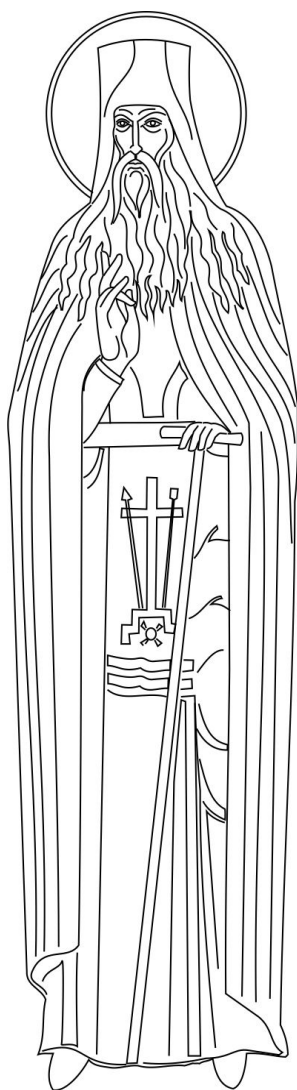
**Traducere din limba greacă veche
de Mitropolitul Veniamin Costachi**

Ediție îngrijită de Ștefan Voronca,
Andreea Stănciulescu și Petre Caraiani

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2020

Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț
(1722-1794)

Cuprins

TÂLCUIREA CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI, LA EPISTOLA ÎNTÂI CĂTRE TIMOTEI

Pricina epistolei	11
Omilia 1	13
Omilia a 2-a.....	24
Omilia a 3-a.....	34
Omilia a 4-a.....	44
Omilia a 5-a.....	55
Omilia a 6-a.....	62
Omilia a 7-a.....	70
Omilia a 8-a.....	79
Omilia a 9-a.....	86
Omilia a 10-a.....	94
Omilia a 11-a.....	103
Omilia a 12-a.....	112
Omilia a 13-a.....	123
Omilia a 14-a.....	135
Omilia a 15-a.....	149
Omilia a 16-a.....	162
Omilia a 17-a.....	169
Omilia a 18-a.....	179

TÂLCUIREA CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU
IOAN GURĂ DE AUR,
ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI,
LA CEA DE-A DOUA EPISTOLĂ CĂTRE TIMOTEI

Omilia 1	189
Omilia a 2-a.....	200
Omilia a 3-a.....	212
Omilia a 4-a.....	222
Omilia a 5-a.....	234
Omilia a 6-a.....	244
Omilia a 7-a.....	256
Omilia a 8-a.....	268
Omilia a 9-a.....	282
Omilia a 10-a.....	292

TÂLCUIREA CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU
IOAN GURĂ DE AUR,
ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI,
LA EPISTOLA CĂTRE TIT

Omilia 1	307
Omilia a 2-a.....	319
Omilia a 3-a.....	330
Omilia a 4-a.....	340
Omilia a 5-a.....	350
Omilia a 6-a.....	363

TÂLCUIREA CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU
IOAN GURĂ DE AUR,
ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI,
LA EPISTOLA CĂTRE FILIMON

Pricina epistolei	375
Omilia 1	379
Omilia a 2-a.....	387
Omilia a 3-a.....	398

**TÂLCUIREA CELUI ÎNTRE SFINȚI
PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR,
ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI,
LA EPISTOLA ÎNTÂI CĂTRE TIMOTEI**

Pricina epistolei

1. Unul dintre ucenicii apostolului era și Timotei. Și Luca mărturisește că era un tânăr minunat, mărturisit de frații cei din Listra și Iconium (*cf. Fapte 16, 2*), care s-a făcut deodată și ucenic, și învățător. Și așa, foarte înțelept era, încât, auzind că Pavel propovăduiește netăierea-împrejur, și aflând că și lui Petru i-a stat împotriva pentru aceasta, a luat asupra-și a nu propovădui cele dimpotrivă, ci și a suferit [tăierea-împrejur]. „Căci l-a tăiat împrejur”, zice, (*Fapte 16, 3*), la o astfel de vârstă a bărbăției, și așa, i-a încredințat lui toată iconomia. Îndeajuns este, dar, iubirea lui Pavel, ca să arate în ce fel este bărbatul acesta. Căci și într-alt loc mărturisește pentru el, scriind și zicând: „Cunoașteți cercarea lui, că precum copilul cu tatăl, așa a slujit el împreună cu mine întru Evanghelie” (*Filipeni 2, 22*). Și corintenilor iarăși le scrie, zicând: „Am trimis vouă pe Timotei, care este al meu copil iubit și credincios întru Domnul” (*I Corinteni 4, 17*). Și iarăși: „Vedeți, nimeni pe el să nu-l defaima, că lucrul Domnului lucrează, ca și mine” (*cf. I Corinteni 16, 10, 11*). Și evreilor încă scriind, le zicea: „Să știți că fratele Timotei este slobod” (*Evrei 13, 23*). Și de pretutindeni ar putea afla cineva dragostea cea multă pentru el. Încă și minunile care se fac arată îndrăznirea lui.

2. Și de-ar cerceta cineva pentru ce scrie numai lui Tit și lui Timotei, măcar că și Sila era dintre cei cu nume bun, asemenea și Luca, pentru că însuși zice, scriind: „Și Luca singur este cu mine” (*II Timotei 4, 11*); încă și Clement era unul dintre cei ce se aflau cu el, căci zice și despre dânsul: „Și împreună

cu Clement și cu ceilalți împreună-lucrători cu mine” (*Filipeni* 4, 3); pentru ce scrie, dar, numai lui Tit și lui Timotei? Pentru că acestora acum le încredința biserici, iar pe aceia încă îi purta cu sine; pe aceștia, dar, i-a rânduit în oarecare locuri arătate. Căci atât de mare era covârșirea faptei sale celei bune, încât nicidecum nu l-a împiedicat tinerețea. Pentru aceasta, scriind, zice: „Nimeni tinerețea ta să n-o defaime” (*I Timotei* 4, 12). Și iarăși zice: „Pe cele mai tinere, ca pe surori” (*I Timotei* 5, 2). Fiindcă atunci când este faptă bună, toate sunt de prisos și nimic nu poate sta împotriva. Căci și atunci când grăiește despre episcopi, și multe zicând despre ei, nicăieri nu grăiește cu de-amănuntul despre vârstă. Iar de zice, scriind, „copii întru supunere având” și „bărbat al unei singure femei”, nu zice aceasta ca și cum [episcopul] trebuie să aibă și copii, și femeie (*I Timotei* 3, 4 și 2), ci, de s-ar întâmpla vreodată a se lua dintre mireni, să fie unii ca aceștia, încât și casa să știe a-și cârmui, și copiii, și toate celelalte. Pentru că de-ar fi și mirean, și netrebnic întru acestea, cum i s-ar putea încredința grija Bisericii?

3. „Dar”, ar putea zice cineva, „pentru ce scria ucenicului deja rânduit spre învățătură? Oare nu trebuia mai întâi a fi gătit [spre a fi] desăvârșit, iar mai pe urmă a fi trimis”? Avea trebuință de învățătură, însă nu de aceea de care au trebuință ucenicii, ci de cea cuvenită unui învățător. Vezi, dar, că în toată epistola face învățătura potrivită învățătorului. Și chiar de la început, nu a zis: „să nu iei aminte la cei ce învață într-alt chip”. Dar ce zice? „Să poruncești lor să nu învețe într-alt chip” (*I Timotei* 1, 3).

Omilia 1

Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, după porunca lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, și a Domnului Iisus Hristos, nădejdea noastră, lui Timotei, adevăratului fiu întru credință, har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl nostru și de la Iisus Hristos, Domnul nostru (I Timotei 1, 1).

1. Mare era vrednicia apostolului, mare și minunată. Și pretutindeni vedem că Pavel pune înaintea pricinilor vredniciei, nu ca și cum ar răpi cinstea, ci ca și cum i s-ar fi încredințat și ar avea trebuință de ea. Căci și atunci când se numește pe sine „chemat”, și când zice: „prin voia lui Dumnezeu” (*Romani 1, 1; I Corinteni 1, 1*), și iarăși într-alt loc, „căci nevoia îmi stă asupra” (*I Corinteni 9, 16*), și când zice: „pentru aceasta am fost osebit [rânduit]”, acestea toate înseamnă omorârea iubirii de cinste și a semeției. Căci precum cel ce se aruncă asupra unei cinstiri care nu este dată de Dumnezeu vrednic este de cea mai de pe urmă ocară, tot așa, cel ce o leapădă și fuge de ea este vinovat de alte învinuiri: de neascultare și nesupunere. Aceasta, dar, și acum, la începutul epistolei către Timotei, o spune Pavel, așa zicând: „Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, după porunca lui Dumnezeu”. N-a zis aici „Pavel cel chemat”, ci „după poruncă”. Iar ca să nu pătimească Timotei ceva omenesc, socotind că întocmai grăiește și lui, și ucenicilor, pentru aceasta a început așa. Și unde i-a poruncit Dumnezeu? Aflăm pe Duhul grăind în Faptele Apostolilor: „Osebiți Mie pe Pavel și pe Varnava” (*Fapte 13, 2*). Și pretutindeni încă scriind, adaugă

numele de „apostol”, învățând pe ascultător a nu socoti că omenești sunt cele ce se grăiesc. Căci apostolul nu ar grăi nimic de-al său. Și spunând „apostol”¹, îndată trimite mintea ascultătorului la Cel ce l-a trimis. Drept pentru care, în toate epistolele adaugă aceasta, făcând cuvântul vrednic de crezare și așa zicând: „Pavel, apostolul lui Iisus Hristos, după porunca lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru”. Și nicăieri nu se arată că Tatăl a poruncit, ci pretutindeni Hristos îi vorbește. Și ce îi zice? „Mergi, că eu, departe, la neamuri te voi trimite” (cf. *Fapte* 22, 21), și iarăși: „Înainte Cezarului trebuie să stai” (cf. *Fapte* 27, 24). Dar orice le-ar porunci Fiul, acestea zice că sunt și poruncile Tatălui, precum și despre cele ale Duhului, că sunt ale Fiului. Fiindcă iată, s-a trimis de Duhul, a fost osebit de Duhul și zice că porunca este a lui Dumnezeu. Ce, dar? Oare micșorează stăpânirea Fiului aceea că apostolul Lui a fost trimis după porunca Tatălui? Nicidecum. Pentru că vezi că a făcut-o de obște [a Treimii]. Căci zicând „după porunca lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru”, a adăugat: „și a Domnului Iisus Hristos, nădejdea noastră”. Vezi în ce chip stăpânesc a pus numele! Încă și psalmistul grăiește aceasta despre Tatăl, zicând: „Nădejdea tuturor marginilor pământului” (*Psalmii* 64, 6); și iarăși, fericitul Pavel, scriind într-alt loc, zice: „Că spre aceasta ne ostenim și suntem ocărăți, căci nădăjduim în Dumnezeul Cel viu și adevărat” (*I Timotei* 4, 10). Trebuie ca învățătorul să pătimească chiar cu mult mai multe primejdii decât ucenicii. „Că voi bate”, zice, „păstorul și se vor risipi oile” (*Zaharia* 13, 7; *Matei* 26, 31). Deci, de vreme ce se face aceasta, mai strașnic suflă împotriva lor diavolul, pentru că, întru uciderea lor, și turma se risipește. Fiindcă ucigând oile, a împușinat turma, iar pe păstor, luându-l din mijloc, întreaga turmă a stricat-o. Deci văzând că, prin osteneală mai puțină, mai mari lucrează și, printr-un singur suflet, pe toți îi vatămă, [Pavel] stăruie

¹ Ἀπόστολος înseamnă „cel trimis”, de la verbul ἀποστέλλω – a trimite.

mai vârtos asupra acestora. Pentru aceasta, chiar de la început deșteaptă sufletul lui, zicând: „Mântuitor avem pe Dumnezeu, și nădejde, pe Hristos”. „Multe pătimim, însă avem nădejdi mari. Ne primejduim, suntem unelțiți, însă avem pe Cel care ne mântuiește, nu om, ci Dumnezeu. Deci nici Cel ce ne mântuiește nu este slab, că este Dumnezeu, și, oricare ar fi primejdiile, nu ne vor birui pe noi; nici nădejdea nu ne rușinează, că este Hristos. Fiindcă prin acestea două putem suferi primejdiile: fie izbăvindu-ne grabnic de ele, fie cu bune nădejdi hrănindu-ne. Dar cum de nu spune nicăieri despre sine că este apostol al Tatălui, ci al lui Hristos? Pe toate le face deobște [Tatălui și Fiului], încă și Evanghelia însăși o numește „a lui Dumnezeu”. „Că oricâte am pătimi”, zice, „nimic nu sunt cele de aici”.

Lui Timotei, adevăratului fiu întru credință (v. 2).

Și aceasta este plină de mângâiere. Că dacă atâta credință a arătat, încât să se facă fiu al lui Pavel, nu unul de rând, ci adevărat, va avea îndrăzneală și pentru cele viitoare. Iar propriu credinței este ca, și de ar fi cele întâmplare potrivnice făgăduinței, să nu cădem, nici să ne tulburăm. Însă iată, este și fiu, și adevărat fiu, și totuși nu de aceeași ființă. Ce, dar? Era necuvântător? „Dar nu era din Pavel, ai putea zice, încât aceasta nu arată [neapărat] că e din cineva”. Ce, dar? Era dintr-o altă ființă? Nici aceasta. Că zicând „fiu”, pentru aceasta a adăugat „întru credință”, ca să arate că adevărat [fiu] era și dintru sine. Cu nimic nu se osebea, după credință avea asemănarea, lucru care se întâmplă și în cele omenești cu cele ce țin de ființă: asemenea este fiul tatălui, însă nu așa ca la Dumnezeu, căci acolo e mai deplină apropierea. Iar aici, deși sunt aceiași prin ființă, însă prin multe altele se deosebesc: prin culoare, chip, cunoștință, vârstă, aplecare, prin cele ce țin de suflet, prin cele ce țin de trup, prin cele din afară și prin multe altele se deosebesc sau se aseamănă unii cu alții, însă [la Dumnezeu] nu este vreo astfel de deosebire. „După poruncă” (v. 1) este mai tare decât „chemat”, după cum putem

afla și dintr-alt loc. Iar asemenea [cuvântului] „lui Timotei, adevăratului fiu întru credință” (v. 2), și corintenilor le zice: „În Hristos Iisus eu v-am născut pe voi” (*I Corinteni* 4, 15), adică „întru credință”. Iar pe „adevărat” îl adaugă voind să arate asemănarea cea întocmai și mai presus decât alții cu sine; și nu doar aceasta, ci și dragostea cea către dânsul și rânduiala cea multă. Iar pe „întru”, iată-l pus iarăși alături de „credință”, căci zice: „Adevăratului fiu întru credință”. Dar vezi și cât de mare este lauda, de vreme ce nu doar fiu al său îl numește pe el, ci și „adevărat fiu”.

Har, milă, pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Hristos Iisus Domnul nostru (v. 2).

2. Pentru ce, în celelalte epistole, nicăieri nu a pus în frunte mila, ci numai aici? Din multa iubire este aceasta. Că mai multe cere în rugăciune pentru copil, temându-se pentru el și tremurând. Fiindcă așa de mult se temea – ceea ce nicăieri nu a făcut – încât chiar și pentru cele trupești a scris lui, precum atunci când zice: „Puțin vin primește pentru stomacul tău și pentru deseale tale slăbiciuni” (*I Timotei* 5, 23). Pentru că mai vârtos învățătorii au trebuință de mai multă milă.

„De la Dumnezeu-Tatăl nostru”, zice, „și de la Hristos Iisus, Domnul nostru”. Iarăși [aflăm] aici mângâiere. Căci dacă Tată este Dumnezeu, ca de fii poartă grijă. Dar auzi pe Hristos zicând: „Care este omul acela dintre voi, care, de i-ar cere fiul său pâine, oare piatră îi va da lui?” (*Matei* 7, 9).

Precum te-am rugat, să rămâi în Efes, pe când mergeam în Macedonia (v. 3). Auzi blândețe, cum nu a folosit glas de învățător, ci mai mult de slugă. Fiindcă nu a zis „am poruncit”, nici „am cerut”, nici „am îndemnat”, ci „te-am rugat”. Însă nu către toți ucenicii trebuie să ne purtăm așa, ci către cei blânzi și îmbunătățiți, iar către ceilalți, stricați și mincinoși, într-alt chip, după cum și el însuși, scriind, zice într-alt loc: „Mustră-i pe ei cu toată porunca” (*Tit* 2, 15). Încă și aici vezi ce zice: *Ca să poruncești unora, nu ca să-i rogi, ci ca să poruncești să nu*

învețe într-alt chip (v. 3). Ce este aceasta? Nu era oare de-ajuns epistola lui Pavel pe care a trimis-o lor? Cu adevărat era de-ajuns, însă oamenii sunt mai nebăgători-de-seamă la scrisori; ori acestea se petreceau mai înainte de scrisori. Încă și el însuși a petrecut multă vreme în această cetate, unde era capiștea Artemisei și aici a pățimit relele acelea. Fiindcă după ce s-a împrăștiat mulțimea privitorilor, chemând și povățuind pe ucenici, așa s-a dus, și iarăși a venit la ei. Dar se cuvine a cerceta dacă atunci l-a așezat acolo pe Timotei. Că zice: „Ca să poruncești unora să nu învețe într-alt chip”. Nu-i pomenește pe nume, ca să nu-i facă mai nerușinați prin vădirea muștrării. Aici se aflau oarecare apostoli mincinoși dintre iudei, care voiau să-i tragă iarăși pe credincioși spre Lege, lucru pe care îl osândește pretutindeni în epistole. Și făceau aceasta nu atât trași de cugetul lor, cât de slava deșartă și pentru că voiau să aibă ucenici și se gălceveau cu fericitul Pavel și pizmă aveau asupra lui. Aceasta înseamnă „a învăța într-alt chip”.

Zice: *Nici să ia aminte la basme și nesfârșite înșirări de neamuri* (v. 4). „Basmе”, nu Legea o numește, să nu fie, ci răstălmăcirile² și născocirile și învățăturile mincinoase. Căci se pare că cei dintre iudei își cheltuiau tot cuvântul întru cele nefolositoare, numărând moși și strămoși, pentru ca să aibă slavă, zice-se, din iscusința cea multă și din istorie. „Ca să poruncești unora”, zice, „să nu învețe într-alt chip, nici să ia aminte la basme și nesfârșite înșirări de neamuri” (vv. 3, 4). Ce înseamnă „nesfârșite”? Adică cele care nu au nici un hotar³ sau nici o trebuință sau ne sunt de neînțeles. Văzut-ai cum prihănește întrebarea⁴? Că unde-i credință, nu-i trebuință de întrebare. Unde nu-i nici o trebuință de iscodire, ce

² Παραποίησης – falsificare, denaturare.

³ Πέρας – sfârșit, margine, hotar.

⁴ Ζήτησις – întrebare, cercetare, căutare, iscodire. Sensul aici e acela al iscodirii, sau întrebării cu viclenie.

trebuință este de întrebare? Întrebarea este pierzătoarea credinței. Fiindcă cel ce întrebă încă nu a aflat. Cel ce întrebă nu poate să creadă. Pentru aceasta zice: „Să nu ne îndeletnicim cu întrebările, fiindcă de întrebăm, aceasta nu este credință. Căci credința odihnește gândul”. Cum, dar, zice Hristos: „Căutați și veți afla, bateți și se va deschide vouă” (Matei 7, 7) și „Cercetați Scripturile, că voi socotiți că întru acestea aveți viață veșnică” (Ioan 5, 39)? Acolo, „căutați” zice pentru rugăciune și pentru dorul cel aprins, iar aici, „cercetați Scripturile” nu înseamnă a aduce ostenelele cele căutătoare, ci a le scoate afară. A zis „cercetați Scripturile”, adică să le învățăm și să le cunoaștem în amănunțime, nu ca pururea să întrebăm, ci ca să încetăm a întreba. Și bine a zis: *Poruncește unora să nu învețe într-alt chip, nici să ia aminte la basme și la nesfârșite înșirări de neamuri, care aduc mai mult întrebări, decât iconomia lui Dumnezeu cea întru credință* (v. 4). Bine a zis „iconomia lui Dumnezeu”, că mari lucruri a voit Dumnezeu a da nouă, însă gândul nu primește măreția iconomiilor Lui. Aceasta trebuie a se face, dar, prin credință, care este leacul cel preamare al sufletelor. Deci întrebarea este potrivnică economiei lui Dumnezeu. Fiindcă ce se economisește din credință? A primi facerile de bine ale Lui și a ne face mai buni și pentru nimic a ne gâlcevi și a ne îndoii, ci a ne odihni. Căci pe cele pe care le-a săvârșit și le-a zidit credința, pe acestea [întrebarea] le răstoarnă, izvodind alte întrebări și credința izgonind-o. „Nici să ia aminte”, zice, „la basme și nesfârșite înșirări de neamuri” (v. 4). Și „înșirările de neamuri”, spune, ce vătămare aduceau? Hristos zicea că prin credință trebuie să ne mântuim; aceia iscodeau și ziceau că nu se poate aceasta. Fiindcă de vreme ce cuvântul era rostit acum, iar împlinirea cuvântului, în vremea viitoare, era nevoie de credință. Iar aceia, stăpâniți de păzirea legii, împiedicare făceau credinței. Dar socotesc că și pe elini îi arată aici, când zice „la basme și înșirări de neamuri”, ca unii ce-i înșirau pe dumnezeii lor.

Partea morală

3. Deci să nu luăm aminte la întrebări [iscodiri]. Căci pentru aceasta ne numim credincioși, ca fără de îndoială să credem în cele ce ni se zic, ca de nimic să nu ne îndoim. Fiindcă de ar fi fost omenești cele ce ni s-au zis, trebuia să le ispitim. Iar de sunt de la Dumnezeu, trebuie numai să le cinstim și să le credem. Iar de nu le credem, nu ne vom încredința nici că este Dumnezeu. Dar cum știi că este Dumnezeu dacă-I ceri socoteală? Acesta-i cel dintâi semn că-L știi⁵ pe Dumnezeu: crezi în cele ce-ți zice fără semne și dovezi. Aceasta și elinii o știu. Căci credeau în cele spuse de zei, spun ei, chiar fără dovezi. Pentru ce oare? Pentru că sunt urmași ai zeilor. Vezi că și elinii știu aceasta? Și ce zic despre zei? Făceau aceasta și cu un om vrăjitor și mag – vorbesc de Pitagora – zicând despre dânsul: „El însuși zicea”. Și sus, pe capiște, era închipuită Tăcerea, care-și ținea cu degetul gura și, strângând buzele, îi îndemna pe toți cei ce treceau pe acolo să tacă. Cum acelea erau atât de cinstite, iar ale noastre nu sunt așa, ci vrednice de râs? Cât de covârșitoare e o astfel de nebunie! Căci [învățăturile] elinilor, după dreptate, pot fi puse întru iscodire; fiindcă unele ca acestea sunt doar întreceri de cugetări și gâlcevi de cuvinte și încheieri. Iar ale [învățăturile] noastre sunt deosebite de toate acestea. Căci pe acelea le-a aflat înțelepciunea omenească, iar pe acestea le-a învățat harul cel duhovnicesc. Acelea sunt nebunie și lipsă de minte, acestea sunt dogmele adevăratei înțelepciuni. Acolo nu este ucenic, nici învățător, ci toți împreună întrebă⁶. Aici, și de-ar fi învățător, și de-ar fi ucenic, de la cel ce învață trebuie să învețe a se supune, iar nu a se gâlcevi; a crede, nu a-și da cu

⁵ Εἰδέναι – a vedea, a cunoaște. Acest termen trimite nu la o cunoaștere teoretică a lui Dumnezeu, ci la una ontologică, întemeiată pe trăire.

⁶ Post-modernism antic!

părerea⁷. Că, prin credință, toți cei vechi au dobândit bună faimă, fără de care, toate se strică.

Și ce zic de cele cerești? Chiar și cele de pe pământ de le-am cerceta, vei afla că sunt ținute de ea. Fiindcă nici negoțuri, nici meșteșuguri, nici altceva de acest fel nu va fi fără aceasta. Iar dacă aici, unde pentru lucruri mincinoase este trebuință de ea, cu mult mai vârtos întru acelea. Deci de aceasta să ne ținem, pe aceasta să o urmăm. Așa izgonim din sufletul nostru toate dogmele cele pierzătoare, cum ar fi, adică, cele despre naștere⁸ și soartă. De crezi că este înviere și judecată, vei putea scoate din suflet toate cele de acest fel. Crede că este Dumnezeu drept, și nu vei crede că va fi soartă⁹ nedreaptă. Crede că este Dumnezeu Care poartă de grijă¹⁰, și, astfel, nu vei crede că soarta este cea care le îngrădește pe toate. Crede că va fi și muncă, și împărăție, și nu vei crede că este soartă, care ne ia ce este al nostru¹¹ și ne supune nevoii [sortii] și silei. Să nu semeni, să nu sădești, să nu mergi la oaste, cu totul nimic să nu faci, că negreșit, și vrând, și nevrând, vor veni cele ce țin de soartă. Ce ne mai trebuie rugăciuni? Pentru ce, dar, voiești să te faci creștin, dacă este soartă? Că nu vei fi sub învinuire. De unde sunt meșteșugurile? De la soartă? Da, ai putea zice, și soarta i-a rânduit cutăruia să ajungă la înțelepciune prin osteneli. Dar arată-mi pe cineva care a învățat meșteșug fără a se osteni. Însă nu ai putea. Așa că nu este de la soartă, ci din osteneli.

De unde, dar, cutare este bogat, spurcat și rău fiind, zici tu, primind, poate, de la tatăl său moștenirea? Iar altul, ostinind nespun de mult, este sărac? Căci acestea le cercetează

⁷ Συλλογίζομαι – a socoti, a deduce printr-un silogism, a emite o judecată.

⁸ Γένεσις – naștere, soartă, sorți.

⁹ A se vedea nota anterioară.

¹⁰ Προνοέω – a vedea de mai-nainte, a cunoaște de mai-nainte, a purta de grijă.

¹¹ Adică voia cea slobodă.

ei neconținut, punându-le pe toate în mișcare după bogăție și sărăcie, și nimic după răutate și faptă bună. Dar aici să nu zici aceasta, ci arată de s-a făcut cineva rău sârguindu-se, de s-a făcut cineva bun lenevindu-se. Că de are tărie soarta, să-și arate tăria la cele mai mari: la fapta bună și la răutate, iar nu la bogăție și sărăcie. „Și de unde-i cutare în boli, zici tu, și cutare-i sănătos? De unde cutare are bună-faimă, iar altul este rușinat? De unde aceluia lucrurile îi sporesc după socoteală, iar altuia îi stau înaintea mii și mii de opreliști?” Stai departe de soartă, și le vei ști acestea. Crede cu de-amănuntul că Dumnezeu este Cel ce poartă de grijă și vei ști limpede acestea. „Ci nu pot, zici tu, că tulburarea acestor lucruri nu lasă a se bănuși purtarea de grijă. Dacă ale lui Dumnezeu sunt aceste lucruri, cum pot crede că Dumnezeu Cel bun dă bani curvarului, spurcatului și lacomului de avuții, iar celui bun, nu? De unde să cred? Căci din lucruri trebuie să cred”. Bine, atunci acelea sunt ale sorții drepte sau ale celei nedrepte? „Ale celei nedrepte”, zici tu. Cine, dar, a făcut aceasta? Oare Dumnezeu? „Ba, zici tu, ci [pricina] este nenăscută”. Și cum, nenăscută fiind, lucrează unele ca acestea? Că sunt potrivnice [contraziceri] acestea. Deci ele nu sunt nicidecum ale lui Dumnezeu. Drept aceea, să cercetăm cine a făcut cerul. „Soarta”, zici tu. Cine, pământul? Cine, marea? Cine, ceasurile? Apoi, întru cele neînsuflețite a pus atâta bună-rânduială, atâta armonie, iar întru noi, pentru care sunt toate, atâta neorânduială? Precum cineva ar purta grijă de casă, cum să fie minunată, iar de casnici nu ar mai purta. Cine păzește șirul vremilor? Cine a pus legile firii cele cu bună-rânduială? Cine a rânduit căile zilei și ale nopții? Acestea sunt mai presus de soarta aceea. „Ba, zici tu, ci de la sine s-au făcut”. Și cum atâta bună-rânduială s-ar face de la sine? „Dar de unde, zici tu, sunt cei bogați, cei sănătoși, cei cu bună-faimă, unii din lăcomie, alții din moștenire, iar alții din răpire? Pentru ce, dar, a îngăduit Dumnezeu să sporească cei răi?” Pentru că nu este aici răsplată celor după vrednicie, ci în veacul ce va să fie.

Arată-mi un astfel de lucru făcut atunci. „Până una-alta, dă-mi aici [răsplata], zici tu, și acolo nu mai cer”. Dar pentru aceasta nu iei, fiindcă ceri. Că dacă departe fiind de îndulcire [desfătare], așa le cauți pe acestea, încât le poștești mai mult decât pe acelea [din veacul viitor], cu mult mai vârtos, dacă te și desfătai de îndulcirea cea adevărată. De aceea ți le arată pe acestea că nimic nu sunt, nici bune, nici rele¹²; fiindcă de nu ar fi fost așa, nici acelora nu le-ar fi dat. Spune-mi, a fi negru sau înalt sau mic, oare nu este nici bun, nici rău? Tot așa și bogăția. Că spune-mi, în cele de trebuință, nu s-a dat la toți deopotrivă, adică aplecarea spre fapta cea bună, împărțirea darurilor duhovnicești? De ai fi știut face-rile de bine ale lui Dumnezeu, nu te-ai necăji de acestea, bucurându-te deopotrivă cu ei, nici nu ai cere acest prisos, știind că partea [fiecăruia] este deopotrivă de mare. Precum un slujitor, care, deși primește bucate de la stăpân și îmbrăcăminte și sălaș și se bucură de toate celelalte deopotrivă cu ceilalți, de ar avea mai mult păr pe cap sau unghii mai mari, ar socoti că are mai mult decât alții, în același fel este și unul care în deșert cugetă cele mari despre acestea peste care are folosință vremelnică. Pentru aceasta ne depărtează de ele, ca să stingă nebunia aceasta, ca dorul pentru ele să-l mute spre cer. Dar noi nici așa nu ne înțelepțim. Că precum pe copil, de ar avea ceva copilăresc și ar alege mai vârtos o jucărie decât pe cele de trebuință, tatăl îl lipsește de acestea ale copiilor, pentru ca și fără voia lui să-l ducă spre ce este desăvârșit, tot așa și Dumnezeu, pe toate le face, ca pe noi să ne ducă spre cer. „Cum, dar, pe cei răi îi lasă a se îmbogăți?”, zici. Pentru că nu-i are la mare cinste. „Cum, dar, și pe cei drepti?” Nu El [îi face bogați], ci numai îngăduie.

Și acestea s-au spus acum de către noi în chip lămurit, ca pentru cei ce nu cunosc Scripturile. Iar de ați vrea să credeți și să luați aminte la dumnezeieștile cuvinte, nu am mai

¹² Ἀδιάφορα – nici bune, nici rele, indiferente.

avea trebuință de aceste cuvinte, că din acestea le-am ști pe toate. Dar, ca să înveți că nimic nu este bogăția, nici sănătatea, nici slava, eu îți arăt pe mulți cărora stându-le în putere a câștiga, nu câștigă, stându-le în putere a fi sănătoși, își tolesc trupurile lor, stându-le în putere a se bucura de slavă, pe toate le fac spre a fi defăimați. Însă nimeni, bun fiind, nu se sârguiește a fi rău. Drept aceea, să încetăm a căuta bunătățile de aici și să le căutăm pe cele din ceruri. Căci așa, și pe acestea le vom putea dobândi, și de hrana cea veșnică ne vom desfăta, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos dimpreună cu Care fie-I slava, stăpânirea și cinstea Tatălui, deopotrivă și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.